

Handläggare
Maria Wastesson
Överförmyndarenheten
08-52306680
maria.wastesson@sodertalje.se

Till
Justitiedepartementet
Ju.remissvar@
regeringskansliet.se

Ert dnr:
JU2021/01883

Yttrande över betänkande ”Gode män och förvaltare - en översyn”, SOU 2021:36

Sammanfattning

Betänkandet innehåller bra förslag inom flera områden där förändringar efterfrågats. Södertälje kommun (Vi) tillstyrker flertalet förslag. Förslaget behöver dock förtydligas för att kunna tillämpas i verksamheten. Genomgående behöver noggrannhet med begreppen ställföreträdare, god man, förordnade ställföreträdare, förordnade förmyndare beaktas så att lagen blir så tydlig som möjligt. Vi efterfrågar dock en genomlysning av hela verksamhetsområdet, vilket utredningen inte hade till uppgift att genomföra. Överförmyndarens verksamhet behöver samma utvecklingstakt som samhället i övrigt. Förslagen lappar ihop en del, men inte allt. Arvodensnivåerna till god man och förvaltare behöver också utredas då utredningens förslaget ger ställföreträdaren fler uppgifter.

Våra synpunkter utvecklas i texten som följer.

Huvudmannens vilja och välbefinnande

Av förslaget framgår att det är huvudmannens vilja och förmodande inställning som ska beaktas samt att hänsyn till huvudmannens välbefinnande vid användning av dennes medel ska beaktas.

Vi tillstyrker förslagen i sak men de behöver förtydligas. Exempel där förtydliganden behövs: Är det huvudmannens vilja eller huvudmannens bästa som ska beaktas? Vilka åtgärder ska överförmyndaren vidta för att granska detta? Ska skriftliga intyg inhämtas från huvudmannen och/eller anhängiga? Förslaget skulle kunna innebära högre arbetsbelastning och ökande kostnader beroende på vad som menas.

Förslaget att anordnandet ska upphöra när huvudmannen inte längre samtycker behöver likaså förtydligas. Gäller det när huvudmannen inte samtycker till utsedd god man eller när huvudmannen inte vill betala arvodet? Förtydliganden över vad som krävs för upphörande av anordnande är nödvändig.

Huvudmannens och de anhörigas insyn i ställföreträdarens verksamhet

Av förslaget framgår att huvudmannen ska underrättas när överförmyndaren genomfört en granskning av ställföreträdarens verksamhet och resultat av detsamma.

Förslaget avstyrks i delen att Överförmyndaren ska underrätta huvudmannen. Det skulle troligtvis innebära en ökad oro för flertalet huvudmän som på grund av sjukdom och ålder inte förstår innebörden av underrättelsen. Vilka krav ställs på överförmyndaren vid underrättelse?

Förslaget innebära högre arbetsbelastning och ökade kostnader.

Vi föreslår istället att det är ställföreträdaren som avgör om och på vilket sätt huvudmannen ska informeras. Överförmyndaren ska inte åläggas skyldigheter gentemot huvudmannen i detta avseende.

Vi tillstyrker förslaget att kunna sekretesspröva utlämnande av handlingar till anhöriga. En sådan ändring skulle stärka den enskildes integritet. Dock är det av stor vikt att "särskilda skäl" förtydligas så att bestämmelsen kan användas.

Förslaget innebära fler rättsliga prövningar och medför högre arbetsbelastning och ökande kostnader.

Information till huvudmannen och möjlighet till klagomål m.m.

Av förslaget framgår att Överförmyndaren ska informera om hur huvudmannen kan rikta klagomål mot ställföreträdaren. Förslaget behöver förtydligas med avseende på vilka krav som ställs på förmedlingen av informationen innan det går att ta ställning till det.. Vilka former ska/måste används: alla språk som huvudmännen talar, text, ljud, video, bilder, teckenspråk, klartext, lätt svenska eller på annat vis? Förslaget innebära högre arbetsbelastning och ökande kostnader.

Anmälan, och försäkring

Överförmyndaren ska vara skyldig att anmäla till åklagare misstanke om brott som ställföreträdaren begått mot huvudmannen där fängelse är föreskrivet. Förslaget tillstyrks men kräver förtydliganden av vilken utredning som behöver ligga till grund för överförmyndarens bedömning.

Förslaget innebär hög kompetens på enheten, högre arbetsbelastning och ökande kostnader.

Av förslaget framgår att på sikt bör en försäkring vara obligatoriskt för förordnade ställföreträdare. Förslaget avstyrks. Vi anser att det ska vara upp till den enskilde ställföreträdaren att besluta i frågan. Om förslaget skulle genomföras hur ser bra försäkringsvillkor ut? Vem ska betala? Vilken befogenhet ska överförmyndaren ha för att kontrollera att försäkring finns? Vi maner dock att det skulle vara positivt om en försäkringslösning tas fram på marknaden som erbjudande till ställföreträdare.

Ställföreträdarens uppdrag

Av betänkandet framgår att uppdraget som god man eller förvaltare ska avgränsas av begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter. Vi tillstyrker förslaget i sak och menar att tydligheten för ställföreträdare ökar i de flesta uppdrag och att det är bra att det blir samstämmighet av begreppen med framtidsfullmakten.

Dock blir det en svår och tidskrävande uppgift för överförmyndaren att ta ställning till exakt vilka åtgärder den enskilde behöver utifrån en idag ofullständig information. Förslaget behöver kompletteras med vad som ska utredas innan ärendet är utrett i tillräcklig omfattning. Principen att minsta ingripande åtgärd ska vidtas kvarstår. Risken är att omfattningen av uppdragen blir alltför vida med mer ingripande för den enskilde för att vi saknar detaljkunskap om den enskildes behov. Omfattande uppdrag innebär högre arvoden till ställföreträdare.

Förslaget innebär högre arbetsbelastning och ökande kostnader.

Överförmyndaren ska också enligt förslaget vara skyldig att informera ställföreträdaren innan förordnande om vad som förväntas i uppdraget. Informationen ska enligt förslaget dokumenteras.

Vi tillstyrker i sak förslaget då det sannolikt minskar behovet av byten av ställföreträdare. Men hur ska verksamheten kunna ge en god prognos av omfattningen på uppdraget? Uppgiften kräver en mera omfattande utredning och redovisning i ärendet jämfört med nuvarande krav. Individens integritet ska värnas och endast relevant information ska framgå av prognosen vilket kräver svåra bedömningar och tidskrävande avvägningar.

Av förslaget framgår att det av lag ska framgå att godmanskap inte ska anordnas om den enskilde kan få tillräcklig hjälp genom mindre ingripande åtgärder. Vi tillstyrker förslagen i sak men det behöver förtydligas. Av lag behöver framkomma vilka dokument som är giltiga och på vilket sätt en mindre ingripande åtgärd kan aktualiseras.

Förslaget skulle kunna innebära en lägre arbetsbelastning och en minskade kostnader för kommunen, vilket intentionen för framtidsfullmakten och anhörigbehörigheten var. I dagsläget tenderar framtidsfullmakten och anhörigbehörigheten ge motsatt effekt för överförmyndarverksamheten. Vi har högre arbetsbelastning och ökade kostnader då dessa institut i praktiken inte fungerar.

Överförmyndarens granskning

Av betänkandet framgår att tidsgränsen för granskning av årsräkningar, sluträkningar, årsberättelser och slutberättelser är sex månader. Vi tillstyrker i sak förslaget om en tidsgräns. Det stärker huvudmannens skydd men tidsgränsen på sex månader ställer väldigt höga krav på verksamheten och stärker inte en god arbetsmiljö. Förslaget kräver en betydligt ökad personalstyrka under granskningstiden vilket medför ökade kostnader. Vår bedömning idag är alltså att om granskning ska ske inom sex månader med befintlig personal skulle inga andra beslut kunna fattas under den tiden. Förtydligande av hur en års- och slutberättelse ska granskas med effektivitet är nödvändiga. Hur ska verksamhetens tillsyn ske för att säkerställa att berättelsen är riktig?

Förslaget innebär högre arbetsbelastning och ökade kostnader.

Utbildning av ställföreträdaren

Av förslaget i betänkandet framgår att den föreslagna centrala myndigheten ska få i uppdrag att ta fram obligatorisk introduktionsutbildning och kompletterande utbildningar och att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare genomför utbildningen samt ansvarar för att erbjuda fördjupande utbildningar. Vi konstaterar att utredningen föreslår en ansvarsfördelning av utbildningskrav av ställföreträdare som kräver förtydliganden av praktiska, rättssäkra och likabehandlade lösningar. Hur länge gäller utbildningen, ska alla befintliga ställföreträdare omfattas av förslaget, ska alla gå hela utbildningen oavsett uppdragets omfattning och uppdrag (11:1,2,3 FB, LEB) och så vidare. Förslaget är naturligtvis i sak bra men avstyrks i dess nu föreslagna form. Förslaget innebär en större administration, högre arbetsbelastning och ökande kostnader. Vi föreslår att kommunen själva får ställa kravutbildningsnivå och vi är positiva till att en nationell utbildning tas fram.

Professionella ställföreträdare

Av utredningen framgår att en anställd god man eller förvaltare får endast utses om det är nödvändigt utifrån uppdragets svårighetsgrad eller finns andra särskilda skäl. Förslaget tillstyrks men behöver förtydligas med bland annat att konkretisera vad särskilda skäl avser. Förslaget innebär en lägre arbetsbelastning för överförmyndaren och betydligt ökade kostnader.

Ställföreträdarens redovisning

Av förslaget framgår att förordnade ställföreträdare ska lämna års- och slutberättelse på heder och samvete och med möjlighet till vitesföreläggande. Förslaget tillstyrks men behöver förtydligas gällande omfattning av berättelse.

Av förslaget framkommer att möjligheten till befrielse av års- och sluträkningar och års- och slutberättelser tas bort, däremot kan överförmyndaren bevilja förenklade redovisningar utan särskilda skäl. Vi anser att förslaget är bra i övervägande del. Bra att få en dokumentation i varje ärende varje år. I ett fåtal ärenden blir det en onödig och kostsam administrativ åtgärd, exempelvis god man för ensamkommande barn. Förslaget innebär högre arbetsbelastning och ökade kostnader.

Ökade krav på överförmyndare

Av förslaget framgår att den som väljs till överförmyndare, ledamot eller ersättare ska vara lämplig för uppdraget och genomgå obligatorisk introduktionsutbildning. Vi avstyrker förslaget. Utbildningskravet skulle utgöra ett valbarhetshinder jämfört med andra nämnder i kommunen. Vi ställer oss positiva till att en central utbildning tas fram.

Organisationsform & delegering

Av förslaget framkommer att en överförmyndarnämnd eller gemensam överförmyndarnämnd ska vara den obligatoriska organisationsformen för överförmyndarverksamheterna. Vi avstyrker förslaget. Bestämmelser för organisationsformen skulle innebära inskränkningar för det kommunala självstyret. Vi ställer oss positiva till möjligheten till att kunna ändra organisationsformen under löpande mandatperiod vilket nuvarande lagstiftningen hindrar. Obligatorisk nämndstruktur skulle medför högre arbetsbelastning och ökande kostnader.

Ökade befogenheter för överförmyndare

Av förslaget framkommer att ärenden om anordnande, jämkning och upphörande av godmanskap ska alltid inledas hos överförmyndaren och att beslut i "icke tvistiga godmanskap" flyttas från tingsrätten till överförmyndaren. Förslaget tillstyrks då det finns effektivitetsvinster både för huvudmannen, överförmyndaren och tingsrätten. Kravet på hög kompetens på förvaltningen ökar och förslaget innebär fler kvalificerade arbetstagare och ökande kostnader.

En nationell myndighet

Av förslaget framkommer att en central aktör inrättas som bland annat ska ta fram utbildningar och ansvara för nationellt ställföreträdarregister. Flertalet av utredningens förslag bygger på att en myndighet håller samman överförmyndarens verksamhetsområde. Vi anser att förslaget är positivt och tillstyrker att funktionen skapas. Det torde bli enklare och tydligare med gemensamma bestämmelser, dock behöver rollfördelningen mellan kommun, SKR (Sveriges kommuner och regioner), länsstyrelse och nationell myndighet göras tydlig så att det dagliga praktiska utförandet av verksamheten fungerar utan tidsförlust. Möjligheten att lägga uppgiften hos en befintlig myndighet bör utredas ytterligare

Ett nationellt ställföreträdarregister

Av förslaget framkommer att det ska föras ett nationellt register över förordnade förmyndarskap, godmanskap och förvaltarskap. En särskild registerordning ska tas fram och det ska finnas direktåtkomst till systemet. Förslaget tillstyrks då det ger möjligheter till ökad digitalisering, vilket är nödvändigt. Vi efterfrågar automatiserad överföring mellan system och register samt förtydligande över vilket register som är huvudregister. Förslaget skulle innebära minskad arbetsbörda för kommunen, förenkla för våra ställföreträdare samt minskade kostnader för myndigheter och banker.

Digital framtidsfullmakt

Förslaget om digital signering av framtidsfullmakter tillstyrks. Av förslaget framkommer ingen registrering av framtidsfullmakter. Vi anser att den nationella myndigheten ska ta ansvar för den registreringen. Överförmyndaren och andra aktörer behöver veta om det finns en framtidsfullmakt eller inte då det kan vara avgörande om ett anordnande av ställföreträdarskap blir aktuellt eller inte.

Finansieringsprincipen

Från verksamhetens sida ser vi finansiella risker. Många förslag är bra och skulle stärka skyddet för huvudmännen, men förslagen och förändringarna kräver ekonomiska förutsättningar. Överförmyndaren är en dold verksamhet som värnar samhällets svagaste och tar endast en mindre plats i kommunens budget. Blir förslagen lagkrav är det tveksamt om det räcker med den kostnadsökning den statliga utredningen kommit fram till. SKR:s uträkning visar på en dubbelt så hög kostnad för landets kommuner. SKR beräknar kostnaden till 400 miljoner kronor.

Överförmyndarnämnden i Södertälje kommun

Lars Johnsson
Ordförande

SÖDERTÄLJE KOMMUN

Protokoll fört den 13 sept 2021
över ärenden som kommunstyrel-
sens ordförande enligt kommun-
styrelsens i Södertälje delegations-
ordning har rätt att besluta i.

§ 45

Remiss Gode män och förvaltare - en översyn (SOU 2021:36)

Södertälje kommun har fått Regeringskansliet, justitiedepartementets remiss för yttrande.

Beslut

Södertälje kommun överlämnar remissen till Överförmyndarnämnden för yttrande.

Beslutet är fattat på styrelsens vägnar i enlighet med delegationsordningens regler om ordförandens beslutanderätt i brådskande ärenden.

Boel Godner
Kommunstyrelsens ordförande

Exp
Regeringskansliet, Justitiedepartementet. Ju.L2@regeringskansliet.se. Dnr Ju2021/01883
Överförmyndarnämnden
KSK
KRK